

WYCHOWAWCZA OBECNOŚĆ SANKTUARIUM MATKI BOŻEJ TRZYKROĆ PRZEDZIWNEJ NA GÓRZE CHEŁMSKIEJ W KOSZALINIE

Wstęp

Pierwsze sanktuarium maryjne na Górze Chełmskiej w Koszalinie² zbudowali norbertanie z Białoboku koło Trzebiatowa w 1214 r. Stało się ono popularnym miejscem pielgrzymkowym w średniowiecznej Europie. Doprowadziło to do rozpoczęcia budowy kościoła pielgrzymkowego na Górze Chełmskiej. Przyjęty w XVI w. przez władców Pomorza protestantyzm sprawił, że kult maryjny w tym miejscu zanikł i tak też było po II wojnie światowej ze względu na sytuację geopolityczną. Dopiero w 1990 r. diecezja koszalińsko-kołobrzeska stała się gospodarzem szczytu Góry Chełmskiej. Bp Ignacy Jeż odpowiedzialnymi za to miejsce uczynił siostry z Szentszackiego Instytutu Sióstr Maryi, które już wcześniej, bo 1 października 1984 r., przybyły na zaproszenie biskupa do diecezji, by zająć się duszpasterstwem rodzin i dziewcząt. Od powstania diecezji w 1972 r. bp I. Jeż starał się o Górę Chełmską jako dawne miejsce pątnicze i odpustowe. Dopiero 15 marca 1990 r. Urząd Wojewódzki przekazał Kościołowi tzw. Rezerwat Archeologiczny na Górze Chełmskiej. 27 listopada 1990 r. wykopano pierwszą łopatę, a 30 grudnia 1990 r. po czterowiekowej przerwie w religijnej historii góry po raz pierwszy odprawiono Mszę Świętą i poświęcono plac pod budowę sanktuarium. Poświęcenia i wmurowania kamienia węgielnego w budującym się sanktuarium 14 kwietnia 1991 r. dokonał bp I. Jeż. W granitowej płycie umieszczono kamienie: kamień pochodzący z bazyliki Zwiastowania NMP w Nazarecie, kamień z Dachau, z bloku, w którym przebywał o. Josef Kentenich³, kamień z prasanktuarium i krzy-

¹ Ks. dr Zygmunt Czaja, pracuje w parafii pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Kołobrzegu; ORCID: 0000-0003-4854-2979, e-mail: czaja@koszalin.opoka.org.pl.

² Pełna nazwa brzmi: Sanktuarium Matki Bożej Trzykroć Przedziwnej i Zwycięskiej Królowej z Szentszackiego Instytutu na Górze Chełmskiej w Koszalinie, inaczej Sanktuarium Przymierza.

³ Josef Kentenich (ur. 16 listopada 1885 r. w Gymnich koło Kolonii, zm. 15 września 1968 r. w Schönstatt) – duchowny Kościoła katolickiego, do 1965 r. pallotyn, potem inkardynowany do diecezji Münster, założyciel Międzynarodowego Ruchu Szentszackiego (od miejsca założenia Schönstatt w Niemczech). Sługa Boży. Proces beatyfikacyjny został otwarty w 1975 r. Po ukończeniu gimnazjum wstąpił w 1904 r. do pallotynów, a w 1910 r. przyjął święcenia kapłańskie. Na początku pracował jako nauczyciel, a następnie wychowawca w niższym seminarium duchownym pallotynów w Vallendar–Szentsztat. Na podstawie zdobytych doświadczeń i obserwacji postanowił udoskonalić obowiązujące wówczas metody wychowawcze. Duchową odnowę postanowił powierzyć Matce Bożej – tak jak to praktykował św. Wincenty Pallotti, dlatego 18 października 1914 r. powierzył się wraz z klerykami Jej opiece, zawierając tzw. Przymierze Miłości. Z perspektywy czasu to wydarzenie określono mianem – „kamienia milowego” do historii Szentsztat. Kapliczka stała się od tej chwili sanktuarium Matki Bożej Trzykroć Przedziwnej i Zwycięskiej Królowej

żyk wykonany z drewna dawnego ołtarza w prasanktuarium z lat 1902–1934. Siostry, współpracując z ludźmi dobrej woli, sprawiły, że w kilka miesięcy zbudowano sanktuarium Mater Ter Admirabilis (Matki Trzykroć Przedziwnej), a 1 czerwca 1991 r. zostało ono poświęcone przez papieża Jana Pawła II⁴.

Patrząc na dzieje szczytu Góry Chełmskiej w Koszalinie oczami wiary, można powtórzyć to, co napisał Vittorio Messori, pochylając się nad historią życia Matki Bożej, że „przybyła do tego miejsca, by odebrać swe ziemie”⁵. Maryja w swoim sanktuarium pojawiła się w tytule Matki Bożej Trzykroć Przedziwnej, z którym związane są szczególne łaski pielgrzymkowe.

1. Trzy łaski pielgrzymkowe

Zwykle sanktuarium maryjne kojarzy się z miejscem, w którym za wstawiennictwem Matki Bożej u kochanego Boga można wyprosić cud polegający m.in. na tym, że osoba dla świata medycyny nieuleczalnie chora odzyskuje zdrowie. Tak się dzieje do dzisiaj chociażby w Lourdes⁶ czy też na Jasnej Górze w Częstochowie⁷.

z Schönstatt. To był początek i fundament Dzieła Szensztackiego. Od 1919 r. Kentenich zajmował się już tylko wyłącznie szerzeniem idei ruchu i głoszeniem rekolekcji. W kolejnych latach Ruch rozszerzał się w nowych środowiskach – księży, sióstr, rodzin, mężczyzn, kobiet i młodzieży. Szensztat stał się punktem wyjściowym dla ruchu odnowy religijno-moralnej, a kaplica miejscem pielgrzymkowym, w którym wielu ludzi odkrywało i odkrywa w Maryi Matkę i Wychowawczynię. Pedagogika Ruchu opiera się na 3 fundamentach: zadomowienia, wewnętrznej przemiany i skutecznego apostołstwa. Prześladowania prowadzone przez niemieckich narodowych socjalistów dotknęły także przedstawicieli Ruchu, w tym Kentenicha. Od 20 września 1941 r. do 11 marca 1942 r. był więziony w więzieniu Gestapo w Koblencji, a od 13 marca 1942 r. do 6 kwietnia 1945 r. w obozie koncentracyjnym w Dachau. Po wojnie, w latach 1952–1965, z postanowienia Stolicy Apostolskiej (po przeprowadzonej wizytacji Dzieła) – został odseparowany od Dzieła (szczególnie od Wspólnoty Sióstr Szensztackich), bez prawa kontaktu z przedstawicielami Ruchu. W 1964 r. Ruch został odłączony od pallotynów. Po zakończeniu Soboru Watykańskiego II Kentenich został przyjęty na audiencji przez papieża Pawła VI, który jemu i jego Dziełu udzielił swej aprobaty. 24 grudnia 1965 r. wrócił do Schönstatt. W niedzielę 15 września 1968 r., w święto Matki Bożej Bolesnej, bezpośrednio po odprawieniu Mszy św. zmarł. 10 lutego 1975 r. został otwarty proces beatyfikacyjny o Józefa Kentenicha. Do dziś wielu ludzi odwiedza co roku miejsce jego spoczynku w kościele pw. Trójcy Świętej na Górze Szensztat. Do Polski męską gałąź Ruchu Szensztackiego przeszczepili ojcowie: Przemysław Lutyński i Henryk Szymański. Zobacz więcej: M. Kley, *Ojciec Józef Kentenich. Historia życia. Dziewięciodniowa nowenna* (Świder k. Warszawy: Szensztacki Instytut Sióstr Maryi, 1995); Przemysław Lutyński, „Kentenich Joseph, 1885–1968, sługa Boży, twórca Międzynarodowego Ruchu Szensztackiego”, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 8 (Lublin: TW KUL, 2000), kol. 1351–1352; Paweł Janowski, „Ks. Józef Kentenich i początki Ruchu Szensztackiego w Polsce (do 1946 roku)”, *Roczniki Teologiczne* 48, 4 (2001): 131–162; Alexandra von Teuffenbach, „Vater darf das!” *Eine Archivadokumentation. Sr. M. Georgina Wagner und andere missbrauchte Schönstätter Marienschwestern* (Nordhausen: Traugott Bautz, 2020).

⁴ Archiwum Sióstr na Górze Chełmskiej, Kronika 1990–1993.

⁵ Vittorio Messori, *Opinie o Maryi. Fakty – Poszlaki – Tajemnice* (Kraków: Wydawnictwo AA, 2020), 132.

⁶ Gustave Boissarie, *Odpowiedź nieba dla ziemi* (Kraków: Biały Kruk, 2021).

⁷ Anna Czupryn, *Cuda dzieją się po cichu. O jasnogórskich cudach i łaskach* (Warszawa: Fronda, 2018).

Natomiast Matka Boża Trzykroć Przedziwna jako najlepsza wychowawczyni wyprasza pątnikom trzy łaski pielgrzymkowe: łaskę zadomowienia, łaskę wewnętrznej przemiany i łaskę apostoelskiej owocności. W dzisiejszym świecie są one szczególnie potrzebne. Dobrze się stało, że na Górze Chełmskiej zbudowano sanktuarium Matki Bożej Trzykroć Przedziwnej obok fundamentów pierwszego sanktuarium z 1214 r., bo niesie ono piękne przesłanie o potrzebie oddziaływania wychowawczego, by następowała odnowa religijno-moralna. Co roku na Górę Chełmską przybywa wielu pielgrzymów i turystów w grupach zorganizowanych, a także indywidualnie.

Szczególnie związani są z sanktuarium ci, którzy przyjęli Matkę Bożą Trzykroć Przedziwną jako swoją wychowawczynię. Otrzymali łaskę zadomowienia, która sprawia, że sanktuarium traktuje się jako ziemię ojczystą pomagającą w pielęgnowaniu coraz głębszej więzi z Trójcą Świętą poprzez Maryję. W tym pomaga styl wychowawczy zaproponowany przez ks. Józefa Kentenicha (1885–1968), założyciela Ruchu Szensztackiego. On sam użył obrazowego porównania, uzasadniając potrzebę więzi lokalnych z sanktuarium: „To samo słońce świeci wszędzie, ale szczególnego działania jego promieni doświadczamy w określonych miejscach. Pomyślmy o uzdrowiskach. Podobnie jest z Maryją. (...) W określonych miejscach ukazuje się Ona w sposób szczególny. (...) Wybór miejsca należy do Niej. Zgodne jest to z Bożym planem”⁸.

Takim miejscem wybranym przez Maryję stało się prasanktuarium znajdujące się w Schönstatt–Vallendar koło Koblenz (Niemcy), w którym 18 października 1914 r. ks. Józef Kentenich, reprezentując sodalisów, zawarł z Matką Bożą przymierze miłości i mała znacząca kapliczka cmentarna stała się z czasem miejscem szczególnych łask pomagających realizować podstawowy cel: „Pod opieką Maryi chcemy się uczyć kształtowania w sobie mocnych, wolnych kapłańskich charakterów”⁹. Później ten cel otrzymał formułę „nowy człowiek w nowej wspólnoty” jako odpowiedź na założenia wychowania kolektywistycznego w Rosji nieuwzględniającego personalizmu chrześcijańskiego i potrafiącego przemienić osobę dla tzw. dobra komuny. Ks. Józef Kentenich dał podstawy pod formowanie człowieka, jakiego potrzebują obecne czasy – nowego chrześcijanina udoskonalającego teraźniejszość i skierowanego na przyszłość¹⁰. W sformułowaniu „nowy człowiek w nowej wspólnoty” należy zauważyć komponent czasowy oraz komponent ponadczasowy. Kontekst historyczny daje podstawę dla komponentu czasowego. Biblia daje podstawę dla komponentu niezależnego od czasu. Wystarczy przywołać słowa św. Pawła: „Jeśli więc ktoś pozostaje w Chrystusie, jest nowym stworzeniem”¹¹. W innych miejscach św. Paweł podkreśla Boże działanie przy stwarzaniu nowego człowieka, a przyszłą doskonałość uważa za doskonałość bazującą na zmartwychwstaniu Jezusa Chrystusa (Rz 6,4; 8,10; Ga 6,15; Ef 4,24; Kol 3 10; Tt 3,5).

Doskonałym przykładem „nowego człowieka” jest Maryja, która ma swoje szczególne miejsce w dziejach zbawienia. Matka Boża Trzykroć Przedziwna jako wychowaw-

⁸ Josef Kentenich, *Das Lebensgeheimnis Schönstatts*, t. 1 (Vallendar: Patris Verlag, 1971), 100.

⁹ Josef Kentenich, *Szensztat. Akty założycielskie* (Świder k. Warszawy: Pallottinum, 1996), 12

¹⁰ Maria Bleyle, *Erziehung aus dem Geiste Schönstatts* (Vallendar–Schönstatt: Schönstatt Verlag, 1970), 67.

¹¹ Cytaty z Biblii za: *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu* (Poznań–Warszawa: Pallottinum, ³1982).

czyni może pełnić szczególną funkcję w indywidualnej historii zbawczej człowieka. Stąd w celu zaproponowanym przez ks. Józefa Kentenicha, jakim jest „ukształtowanie świata w Chrystusie”, pojawia się dookreślenie „przez Maryję”. Z „nowym człowiekiem” ściśle jest związana „nowa wspólnota” (Kol 3,9–11; Ga 3,28). To chrzest sprawia, że człowiek zostaje niejako wszczepiony w społeczność¹².

W sanktuarium przez łaskę zadomowienia można doznać głębokich doświadczeń poruszających serce, rozum i serce człowieka niejako do szpiku kości. Dzieje się to dzięki łasce przemiany. Jakże wzruszające są świadectwa będące w księdze próśb i podziękowań. Oto wpis z 5 czerwca 2021 r.: „O Pani nasza! Dziękujemy za cud przemiany naszego życia małżeńskiego. Jesteś obecna. Dziękujemy. Gosia i Krzyś”. Parę kartek dalej można przeczytać kolejne świadectwo z 11 sierpnia 2021 r.: „Matko Najświętsza, to tutaj 11 lat temu z mężem modliliśmy się i prosiliśmy Cię o dar, jakim jest macierzyństwo i ojcostwo. Dziś nasz syn Patryk ma 10 lat, jest zdrowym i szczęśliwym dzieckiem. Medycyna zawiodła, Ty Matko – NIE! Dziś znów Tu jesteśmy tylko po to, by Ci podziękować. Prosimy o zdrowie i wiele łask Bożych. Basia, Artur i Patryk z Zielonej Góry”¹³.

Szczególnie cenne są wypowiedzi osób zmagających się z chorobą alkoholową, którzy zostali obdarowani łaską przemiany. Osoby współuzależnione często proszą o dar trzeźwości dla swoich bliskich. W październiku 2021 r. jedna z mam wraz z tatą tak napisali: „Prośba o uratowanie syna Piotra od nadużywania alkoholu oraz o zapanowanie zgody w małżeństwie. Podziękowanie za zdrowie rodziców i siły. Prośbę składają rodzice Elżbieta i Stanisław”¹⁴. 6 lutego 1993 r. przybyła do sanktuarium pielgrzymka Ruchu Trzeźwościowego z parafii pw. Ducha Świętego w Koszalinie¹⁵, a 6 sierpnia 1994 r. zorganizowano Diecezjalną Pielgrzymkę Trzeźwościową. W programie były: Msza Święta, godzina świadectw, wspólna agapa i nabożeństwo końcowe¹⁶. Natomiast 5 sierpnia 2000 r. miała miejsce Pierwsza Ogólnopolska Pielgrzymka Ruchów Trzeźwościowych¹⁷. Te pielgrzymki są organizowane w pierwsze soboty sierpnia i od pewnego czasu jednym z punktów programu jest miting otwarty. O wartości tych pielgrzymek przekonuje świadectwo trzeźwości z 4 sierpnia 2012 r. Przed uroczystą Eucharystią podzielili się nim z zebranymi Dorota i Grzegorz Siek ze Słupska, od 16 lat w Krucjacie Wyzwolenia Człowieka: „Podjęłam to zobowiązanie wobec Boga, prosząc o to, by nasze dzieci ani osoby, z którymi się zwiążą, nigdy nie miały problemu alkoholowego” – tłumaczy w rozmowie z KAI Dorota Siek. „Cieszymy się, że alkohol nie psuje imprez, relacji małżeńskich ani relacji z naszymi dziećmi” – wyjaśnia,

¹² Zygmunt Czaja, *Wychowanie jako spotkanie. Główne założenia szensztackiego systemu wychowawczego w świetle wypowiedzi ks. Józefa Kentenicha* (Poznań: Pallottinum, 1994), 45.

¹³ Archiwum Sióstr na Górze Chełmskiej, Księga Prób i Podziękowań. Sanktuarium Matki Bożej Trzykroć Przedziwnej. Góra Chełmska.

¹⁴ Archiwum Sióstr na Górze Chełmskiej, Księga Prób i Podziękowań. Sanktuarium Matki Bożej Trzykroć Przedziwnej. Góra Chełmska.

¹⁵ Archiwum Sióstr na Górze Chełmskiej, Kronika 1990–1993.

¹⁶ Archiwum Sióstr na Górze Chełmskiej, Kronika 1994–1995.

¹⁷ Archiwum Sióstr na Górze Chełmskiej, Kronika 2000–2002.

a jej mąż przyznaje, że problem alkoholowy istnieje w ich rodzinach. Potwierdzają, że ta deklaracja wzbudza zdziwienie wśród znajomych, ale bliscy już to zaakceptowali. „W ruchu trzeźwościowym trzeba mieć Bożą optykę, a więc pochylać się nad każdym człowiekiem” – przekonywał biskup koszalińsko-kołobrzeski Edward Dajczak¹⁸.

W cieniu sanktuarium pojawiają się też narzeczeni, którzy oswajają się ze sobą, mając na uwadze więź z Bogiem poprzez Matkę Bożą Trzykroć Przedziwną, a później jako małżonkowie i rodzice pogłębiają duchowość maryjną, rozpoczynając od przy mierza miłości jako szczególnego maryjnego naśladowania Jezusa Chrystusa. Jest to zgodne z tradycją Kościoła. Na konieczność całkowitego poświęcenia się Maryi wskazywał św. Ludwik Maria Grignion de Montfort¹⁹. Oryginalność ks. J. Kentenicha polega na przekonaniu o lokalnej więzi z sanktuarium jako „umiłowanym miejscu” Maryi: „Szensztat jest przekonany o wkroczeniu Boga w historię rodziny. Dlatego mówimy o więzi Matki Bożej z kapliczką, o tajemnicy Maryi i o posłaniu maryjnym. Naszych wkładów do kapitału łask nie ofiarowujemy, jak to czyni Grignion, Matce Bożej, lecz Matce Trzykroć Przedziwnej i Królowej z Szensztat[u] w Jej sanktuarium, aby Ona przez nas powołała do życia, kierowała i czyniła owocnym wielki ruch odnowicielski i wychowawczy”²⁰. Indywidualnie osoba pogłębia swoją maryjną duchowość poprzez *akt in blanco*, czyli gotowość na wszystko, czego zażąda Bóg. Człowiek w ten sposób ma udział w doskonałej „wolności dziecka Bożego” (Rz 8,21). Gdy natomiast jest już gotowy na całkowite zaufanie Bogu, to może zdecydować się na *inscriptio*, czyli wpisanie swego serca w serce Boże, prosząc o krzyż i cierpienie zgodne z planami Bożymi²¹.

Osoba, coraz bardziej przeżywając osobową więź z Maryją i lokalną z sanktuarium, otrzymuje od Boga łaskę apostołskiej owocności. Ks. J. Kentenich traktował lokalne zakorzenienie w sanktuarium jako centralny punkt odniesienia. Był przekonany, że taka jest wola Boża. To ujęcie teologiczne uzupełniał prawem ekonomicznego zużytkowania sił. Z czasem działalność danego ośrodka mającego dobroczynny wpływ na całą okolicę wymaga coraz mniejszego nakładu sił. Od 1943 r. zaczęły powstawać sanktuaria filialne, począwszy od Nueva Helvetia w Urugwaju, gdzie zbudowano kapliczkę jako wierną kopię sanktuarium w Schönstatt. Potem szybko powstawały sanktuaria filialne w Brazylii, Chile, Argentynie i Australii. Ks. J. Kentenich oświadczył, że te sanktuaria wypełniają te same funkcje, co prasinanktuarium w Schönstatt. Piękne jest to, że dokonuje się to w innych kulturach i językach, co świadczy o uniwersalizmie przy mierza miłości²². Powstałe sanktuaria filialne umiędzynarodowiły Ruch Szensztacki. Sanktuaria stały się warsztatami pracy, aby Kościół mógł wypełniać swoje posłannictwo. Na rok 2022 w świecie jest ponad 200 sanktuariów szensztackich.

¹⁸ Archiwum Sióstr na Górze Chełmskiej, Kronika 2011–2012.

¹⁹ Ludwik Maria Grignion de Montfort, *Traktat o prawdziwym nabożeństwie do Najświętszej Maryi Panny* (Kraków: Wydawnictwo Promic, 2014).

²⁰ Josef Kentenich, *Das Lebensgeheimnis Schönstatts*, t. 2 (Vallendar: Patris Verlag, 1971), 233.

²¹ Herta Schlosser, *Zentrale Begriffe Schönstatts* (Vallendar–Schönstatt: Schönstatt-Verlag, 1977), 42.

²² Josef Kentenich, „Universalismus des Liebesbündnisses”, *Regnum* 22, 4 (1988): 200–205.

2. Struktura Ruchu Szensztackiego w diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej

Do 1964 r. Ruch Szensztacki rozwijał się w ramach Stowarzyszenia Apostolstwa Katolickiego. Od tego roku Dzieło Szensztackie stało się samodzielne. Za pomocą metafory drzewa można liczne wspólnoty przyrównać do czterech gałęzi: męskiej, żeńskiej, rodzinnej i kapłańskiej. Od tych gałęzi wyrastają gałązki obejmujące księży, siostry, mężczyzn, kobiety, rodziny, osoby samotne i młodzież. To jest podział poziomy ruchu przebiegający przez naturę ludzką i stany ukształtowane sakramentalnie. Mamy też podział pionowy uwzględniający stopień intensywności w realizowaniu proponowanej przez Ruch Szensztacki duchowości. Wyróżnia się: instytuty, związki, ligi oraz ruch pielgrzymkowo-ludowy²³. Związanie się z określoną wspólnotą daje osobie poczucie bezpieczeństwa i dlatego podział pionowy bywa nazywany wymiarem zabezpieczenia w Ruchu Szensztackim.

Najpierw trzeba podkreślić fakt, że pierwszy biskup diecezji – I. Jeż jako młody ksiądz spotkał się z założycielem Ruchu Szensztackiego – ks. J. Kentenichem w obozie koncentracyjnym w Dachau i dzięki temu poznał wartość proponowanej przez niego jakże głębokiej duchowości maryjnej pielęgnującej świętość w życiu na co dzień²⁴.

Niektórzy klerycy naszej diecezji zapoznawali się z duchowością maryjną Ruchu Szensztackiego poprzez spotkania z ojcami Przemysławem Lutyńskim i Henrykiem Szymańskim z Instytutu Ojców Szensztackich, którzy przez dwa lata pracowali w naszej diecezji. To zaowocowało przymierzem miłości, które zawierali i zaczęli stanowić wspólnoty kapłańskie na poziomie instytutu, związku oraz ligi.

Najlicniejszą grupę dzisiaj stanowią osoby związane z ruchem pielgrzymkowo-ludowym. Przynależność do tej grupy wymaga: regularnego pielgrzymowania do sanktuarium, zawarcia przymierza miłości i zmiernia do świętości na co dzień. Mamy też osoby zaangażowane w Ligę Apostolską, która powstała w 1920 r., gromadząc wspólnoty: księży, sióstr, mężczyzn, matek, rodzin, kobiet, chorych czy młodzieży. Członkowie ligi starają się uobecnić ideały Szensztatu w małych ojczyznach, praktykując intensywną troskę o życie w duchu przymierza miłości poprzez samowychowanie, praktykowanie ideału osobistego, a także duchowy porządek dnia²⁵.

Związki Apostolskie charakteryzują się jeszcze ściślejszym związaniem ze wspólnotą niż liga. Każdy członek prowadzi pisemną kontrolę dnia, co pomaga w systematycznej pracy nad sobą, a także we wprowadzaniu w życie ideału osobistego i kierowaniu się duchem rad ewangelicznych. Dobrze, że mamy rodziny związkowe w naszej diecezji. Najwięcej zobowiązań podejmują osoby decydujące się na bycie w instytucie. Członkowie tworzą wspólnoty zwane kursami i zawierają prawomocny kontrakt z instytutem²⁶.

²³ Andrzej Bławat, „Z działalności współczesnego laikatu (Dzieło z Schönstatt)”, *Collectanea Theologica* 49, 2 (1979): 137–147.

²⁴ Maria Anna Nailis, *Werktagsheiligkeit* (Limburg: Lahn-Verlag, 1964).

²⁵ Lothar Penners, *Eine Pädagogik des Katholischen* (Vallendar: Patris-Verlag, 1983), 132.

²⁶ Eugeniusz Weron, *Ruchy odnowy we współczesnym Kościele* (Poznań: Pallottinum, 1993), 116.

W naszej diecezji przynależność do Międzynarodowego Instytutu Rodzin Szensztackich zadeklarowały dwie rodziny.

Tym, co łączy wszystkie wspólnoty, to potrójna siła jednocząca: lokalna więź z sanktuarium, przymierze miłości jako więź osobowa oraz jedność idei. Sanktuarium daje poczucie zadomowienia i zespala członków Ruchu Szensztackiego. Przymierze miłości zawarte z Matką Bożą Trzykroć Przedziwną wzmacnia jedność między członkami Dzieła Szensztackiego i jednoczy z założycielem. Przyjęcie tych samych idei wypracowanych przez Ruch daje pewność zmierzania w kierunku religijno-moralnej odnowy świata w Chrystusie przez Maryję. Według intencji ks. J. Kentenicha ten cel niesie w sobie potrójne zadanie. Najpierw trzeba urzeczywistnić ideę „nowego człowieka w nowej wspólnotcie” o uniwersalnej orientacji apostołskiej. Następnie trzeba mieć na uwadze ocalenie historiozbowczego posłannictwa krajów chrześcijańskiego zachodu. Trzeba wreszcie pamiętać o potrzebie rozbudowania w Kościele federacyjnego związku apostołskiego²⁷.

To się dzieje w naszej diecezji dzięki aktywności sióstr z Szensztackiego Instytutu Sióstr Maryi, ojców z Instytutu Ojców Szensztackich, księży zaangażowanych w różny sposób w Dzieło Szensztackie, a nade wszystko przez każdą osobę związaną z Matką Bożą Trzykroć Przedziwną jako najlepszą wychowawczynią.

3. Sanktuarium Przymierza

Każde sanktuarium szensztackie otrzymuje swoją szczególną nazwę. Jest to ideał wyrażający jego posłannictwo wynikające z historii jego powstania. Dla przykładu sanktuarium w Otwocku ma imię Sanktuarium Wierności, w Józefowie Sanktuarium Syjon, w Opolu–Winowie Sanktuarium Wieczernika, w Zabrze Sanktuarium Jedności, a w Bydgoszczy Sanktuarium Zawierzenia. Sanktuarium na Górze Chełmskiej w Koszalinie bp I. Jeż 8 października 1994 r. nadał miano Sanktuarium Przymierza²⁸. Ideał ten został rozpoznany i odczytany ze znaków czasu przez członków Ruchu Szensztackiego diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej. Nawiązano do IV pielgrzymki papieża Jana Pawła II do Ojczyzny, której przewodnim tematem był Dekalog. Zstępujący z Góry Chełmskiej, rozpoczynając swoje kazanie w Koszalinie, kolejny następca św. Piotra mówił: „Czy słowa Boga wypowiedziane na Synaju nie odezwały się dalekim echem również tu, na tej Górze? (...) Bóg głosił prawo moralne nie tylko słowami Przymierza – Starego Przymierza z góry Synaj i Chrystusowej Ewangelii – głosi je samą wewnętrzną prawdą tego rozumowego stworzenia, jakim jest człowiek. (...) W ten sposób Dekalog – dziedzictwo Starego Przymierza Boga z Izraelem został potwierdzony w Ewangelii jako moralny fundament Przymierza Nowego we Krwi Chrystusa. (...) Stąd, znad Bałtyku, proszę Was, wszyscy moi rodacy, Synowie i Córki wspólnej Ojczyzny, abyście nie pozwolili rozbić tego naczynia, które zawiera Bożą Prawdę i Boże

²⁷ Czaja, *Wychowanie jako spotkanie. Główne założenia szensztackiego systemu wychowawczego w świetle wypowiedzi ks. Józefa Kentenicha*, 44.

²⁸ Archiwum Sióstr na Górze Chełmskiej, Kronika 1994–1995.

Prawo. Proszę, abyście nie pozwolili go zniszczyć. Abyście sklejali je z powrotem, jeśli popękało (...) Oto Dekalog: dziesięć słów. Od tych dziesięciu prostych słów zależy przyszłość człowieka i społeczeństw. Przyszłość narodu, państwa, Europy, świata”²⁹.

W Ruchu Szensztackim idea przymierza Boga z człowiekiem konkretnie się odzwierciedla w przymierzu miłości. Jest ono zabezpieczeniem, odnowieniem i umocnieniem sakramentalnego przymierza chrztu świętego. To przymierze jest zaproszeniem człowieka do współpracy z Bożą łaską. Owocem takiej współpracy jest organicznie ukształtowane w człowieku rozum, serce, wola i ciało, by mógł on całym sobą przeżywać świętość na co dzień.

4. Sanktuaria domowe i Matki Bożej Pielgrzymującej

Osoby przyjmujące maryjną duchowość proponowaną przez Ruch Szensztacki wypracowują sanktuaria domowe. Wiele rodzin w swoich domach przeznaczają odpowiednie miejsce na sanktuarium domowe. Zwykle jest to przestrzeń zawierająca krzyż, obraz Matki Bożej Trzykroć Przedziwnej oraz inne ważne dla danych osób religijne symbole. Przykładem na to może być półka z Pismem Świętym, naczynie na wkłady do kapitału łask czy też zdjęcia bliskich osób. Uroczyste poświęcenie sanktuarium domowego i przez to przekazanie domu pod szczególną wstawienniczą opiekę Matki Bożej poprzedza przygotowanie się całej rodziny. Każdy element sanktuarium domowego wymaga duchowego wypracowania. Osoby samotne albo rodziny, przygotowując się do poświęcenia sanktuarium domowego, realizują na co dzień świętość, która jest pielęgnowaniem więzi z Bogiem przez dyspozycyjność, więzi z ludźmi przez zależność oraz więzi z Ruchem przez ofiarność³⁰. Poświęcenie sanktuarium domowego staje się szczególnym świętem. Osoby uczestniczące w specjalnej ułożonej przez siebie modlitwie poświęcenia ofiarowują siebie i swój dom Matce Bożej Trzykroć Przedziwnej. Proszą, by łaski pielgrzymkowe z prasanktuarium oraz sanktuariów filialnych płynące były związane z sanktuarium domowym.

Rodzinne kroniki uwidaczniają znaczenie sanktuarium domowego, które staje się centrum codziennego życia religijnego. Pogłębiane więzi nadprzyrodzone z Trójcą Świętą przez Maryję przekładają się na wzmocnienie naturalnych więzi w rodzinie. Ks. J. Kentenich podpowiadał, by przyozdabiać sanktuaria domowe z okazji świąt religijnych. W ten sposób rodzina bierze udział w liturgicznym życiu Kościoła, mając na uwadze domową przestrzeń³¹. Sanktuarium domowe inspiruje do przenikania się życia świeckiego i religijnego. Takie połączenie jest niezwykle ważne w obecnych czasach pełnych wzrastającego praktycznego ateizmu. Desakralizacji wielu przestrzeni trzeba

²⁹ Jan Paweł II, „Homilia w czasie Mszy Świętej (1 czerwca 1991 r. w Koszalinie)”, w: Jan Paweł II, *IV pielgrzymka do Polski 1991, Kolekcja Dzieł Jana Pawła II*, t. 32 (Warszawa: Hachette Livre, 2008), 15–20.

³⁰ Marion Treese, *Leben aus dem Liebesbündnis* (Vallendar: Schönstatt-Verlag, 1984), 63.

³¹ Josef Kentenich, *Unser Hausheiligtum. Briefe und Vorträge an das Schönstatt-Familienwerk*, manuskrypt, 32.

nam jako chrześcijanom przeciwstawiać odbudowywane religijne przestrzenie przede wszystkim w rodzinach.

Sanktuarium domowe jest wielką pomocą w odnowie Kościoła i świata. Ks. J. Kentenich odwoływał się do początków chrześcijaństwa, które nie spadło z nieba i nie powstało z dnia na dzień. Chrześcijaństwo powoli się rozszerzało m.in. przez to, że apostołowie mobilizowali poszczególne rodziny. Podobnie trzeba działać dzisiaj. Dzięki religijnej atmosferze wypływającej z sanktuarium domowego chrześcijanie są w stanie zachęcać innych do kształtowania w sobie żywej wiary.

Ciekawe jest też przypomnienie ks. J. Kentenicha o chrzcie świętym jako wydarzeniu, podczas którego człowiek otrzymuje łaskę zadomowienia w sobie Trójcy Świętej. Przez to osoba staje się świątynią Boga. Łaska kształtuje jego serce jako sanktuarium i w ten sposób osoba staje się „nowym człowiekiem”. Pod koniec życia ks. J. Kentenich mówił o sanktuarium serca: „Rodzina szensztacka od lat mówi nie tylko o Prasanktuarium, nie tylko o sanktuariach filialnych, nie tylko o sanktuariach domowych, lecz także o sanktuariach serca. Ma się tutaj na uwadze ludzkie serce jako mieszkanie Trójcy Świętej”³². Prawda o tajemniczym zadomowieniu Trójcy Świętej w sercu człowieka wsparta zmierzaniem do ideału żywego sanktuarium stały się ważnymi impulsami w pracy wychowawczej różnych wspólnot Ruchu Szensztackiego. Przykładem może być fakt, że w roku 1972 młodzież żeńska jako roczne motto wybrała: „W przymierzu z Maryją stawać się żywym sanktuarium”. Wspólnota matek wypracowała tak oto wybrzmiewający ideał: „Żywa monstrancja”. Ugrupowania ligowe ujęły to samo innymi słowami: „Żywe tabernakulum”³³. Inspirującą może być też modlitwa, którą ułożyła jedna z dziewcząt należąca do Szensztackiej Młodzieży Żeńskiej w Chile: „Matko, moim ideałem jest stać się żywym tabernakulum, niosącym ludziom Chrystusa. Matko, moje życie musi być życiem świętym, życiem z Bogiem. Matko, dozwól mi pozostać wierną i spraw, bym mogła walczyć dla Twojego Szensztatu. Dozwól mi być napełnioną twoją obecnością i bliskością Chrystusa”³⁴.

Sobór Watykański II w numerze 16 *Gaudium et spes* wskazywał na sumienie jako najtajniejszy ośrodek i sanktuarium człowieka. Później papież Jan Paweł II m.in. w numerach 54–56 encykliki *Veritatis splendor* mówi o sanktuarium człowieka, podkreślając więź między wolnością a prawem Bożym, która ma siedzibę w „sercu” osoby, czyli w jej „sumieniu”.

Wartym zauważenia jest dynamicznie rozwijający się w diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej apostołat Matki Bożej Pielgrzymującej. Jest to jedna z form ewangelizacji, której inicjatorem był Brazylijczyk – Jan Pozzobon (1904–1985): mąż i ojciec rodziny, stały diakon, sługa Boży, którego proces beatyfikacyjny został rozpoczęty 12 grudnia 1995 r. na poziomie diecezjalnym, a 14 maja 2009 r. został przeniesiony do Rzymu. Rodzina Szensztacka w Santa Maria (Brazylia), odpowiadając na zachętę biskupów

³² Josef Kentenich, *Worte zur Einweihung der Dreifaltigkeitskirche am 9.06.1968*, manuskrypt, 9.

³³ Czaja, *Wychowanie jako spotkanie. Główne założenia szensztackiego systemu wychowawczego w świetle wypowiedzi ks. Józefa Kentenicha*, 155.

³⁴ *Neues Ufer. Werkheft der Schönstatt-Mädchenjugend Deutschlands* 6 (1969): 113.

do wkładu w trwający w Kościele Rok Święty 1950, przygotowała trzy obrazy Matki Bożej Trzykroć Przedziwnej. One zostały poświęcone w sanktuarium i przekazane do peregrynacji w rodzinach. Za jeden z obrazów był odpowiedzialny Jan Pozzobon, zanosząc go do rodzin i odmawiając z nimi różaniec. Gdy po określonym czasie obrazy wróciły do sanktuarium, Jan Pozzobon kontynuował pielgrzymowanie z Maryją. To czynił przez 35 lat, niosąc obraz do rodzin, do szkół i szpitali, a także do więzień. Zachęcał do wspólnej modlitwy różańcowej. Rodziny, doświadczwszy wielu łask, wyraziły pragnienie częstszego przyjmowania Maryi we własnych domach. Jan Pozzobon podarował grupie 30 rodzin mniejszy obraz Matki Bożej Trzykroć Przedziwnej, tak by regularnie co miesiąc nawiedzał rodziny. Wkrótce powstały nowe kręgi i w ten sposób rozpowszechniła się ta forma apostołatu. Celami apostołatu są: kształtowanie osobistej więzi z Maryją, ożywienie i umocnienie modlitwy rodzinnej (zwłaszcza różańcowej) oraz budzenie ducha apostołskiego.

W diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej jest już ponad 400 kręgów Matki Bożej Pielgrzymującej. Na krąg składa się 10–15 osób lub rodzin. Obraz Matki Bożej Trzykroć Przedziwnej pielgrzymuje, pozostając w danym domu dwa lub trzy dni. To oznacza, że takie szczególne spotkania mają miejsce raz w miesiącu, a pomocą w ich przeżywaniu jest załączona książka z modlitwami i rozważaniami. Osobą odpowiedzialną za dany krąg jest koordynator mający bezpośredni kontakt z siostrą z Szentszackiego Instytutu Sióstr Maryi. Obecnie w diecezji nad tym niezwykłym dziełem ewangelizacyjnym czuwa s. Celina Junik ISSM, prowadząc spotkania w parafiach, a także organizując dni formacyjne i rekolekcje dla zainteresowanych. Raz w roku osoby związane z kręgami Matki Bożej Pielgrzymującej spotykają się przy sanktuarium na Górze Chełmskiej z racji kolejnej rocznicy poświęcenia tego sanktuarium przez papieża Jana Pawła II.

5. Wkłady do kapitału łask

Niektórych pielgrzymów przybywających do sanktuarium Matki Bożej Trzykroć Przedziwnej zaskakuje niewielka budowla. Trzeba jednak stwierdzić, że małe sanktuarium, gdy chodzi o zabudowaną przestrzeń, sprzyja zadomowieniu. W tym sanktuarium można od razu poczuć się jak w domu, jest przytulnie i blisko innych pątników. Niejako ma się też na wyciągnięcie ręki symbole i znaki występujące w kapliczce. W ramach obrazu Matki Bożej Trzykroć Przedziwnej można przeczytać takie oto sformułowanie: „Servus Mariae nunquam peribit”. Jest ono przypisywane św. Anzelmowi z Canterbury (1033–1109) i oznacza „Sługa Maryi nigdy nie zginie”. Wielkim krzewicielem tego hasła był św. Alfons Maria Liguori (1696–1787). Ono odpowiada duchowi przymierza miłości. Być sługą Boga na sposób Maryi, a wcześniej mając na uwadze inne postaci biblijne: Abrahama, Mojżesza czy proroków, to tytuł zaszczytny. Te słowa prowadzą do pełnego zawierzenia Bożej Opatrzności, której symbol umieszczony jest nad obrazem jako Oko Bożej Opatrzności.

W sanktuarium można też zauważyć stągiew z napisem: „Nic bez Ciebie – nic bez nas”, która stoi przed ołtarzem. Pierwsza część tego sformułowania dotyczy Matki Bożej, która jest przedstawicielem świata nadprzyrodzonego. To Maryja jest wiel-

ką Pośredniczką i Wychowawczynią. Jej wstawiennictwu powierzamy nasze troski i problemy. W czasopismach szensztackich można znaleźć wiele świadectw osób, które doświadczyły pomocy Maryi. To jest ważne w naszych czasach, kiedy dostrzegamy człowieka zagubionego, ulegającego ateizmowi praktycznemu czy też religijnej obojętności. Ważne jest, by Boga traktować poważnie jako obecnego w swojej osobistej przestrzeni. W tym pomaga druga część sformułowania: „nic bez nas”. Jest to rodzaj apelu wskazującego na potrzebę aktywnej współpracy w kształtowaniu świata na obraz Boży.

„Nic bez nas” przybiera konkretną postać, gdy osoba kształtuje w sobie postawę *magnanimitas* i diakonii. Postawa *magnanimitas* jest rodzajem radosnej ufności, do której doprowadza miłość ofiarowująca siebie. To sytuacje, w której wielkoduszne serce jest gotowe do ofiarowania wszystkiego w imię realizowania woli Bożej. Bóg czeka na dobrowolne poświęcenie ze strony człowieka. Uzdalnia go też do zmierzania do świętości w heroicznym stopniu. Postawa radosnej ufności kształtuje wolnego wewnętrznie człowieka³⁵. Jest wiele przykładów na postawę *magnanimitas* w historii międzynarodowego Ruchu Szensztackiego. Tam, gdzie powstają centra szensztackie i miejsca szkoleniowe, członkowie Dzieła Szensztackiego nie tylko są obecni fizycznie i duchowo podczas budowy, ale później finansowo utrzymują te miejsca. Tego przykładem jest także budowa sanktuarium na Górze Chełmskiej, w którą zaangażowało się wiele osób, wypracowując duchowo poszczególne elementy kapliczki, a później poświęcając swój czas na budowie i wspierając ją materialnie. Jednym z przykładów takiej aktywności jest chociażby fakt, że autor tego artykułu wraz z niektórymi alumna-
mi zainteresowanymi Ruchem Szensztackim mieli czynny udział w transporcie cegieł na budowę sanktuarium. Do dzisiaj członkowie Ruchu w przeciągu roku organizują się i pomagają w porządkowaniu terenu chociażby przed różnymi uroczystościami. Kiedy zaś uczestniczą w rekolekcjach, to wspierają się materialnie.

Diakonia oznacza ciągłą odwagę służenia. Dojrzewanie w miłości polega na rezygnacji z tylko własnego „ja” na rzecz służby Bogu i bliźniemu. Ikoną bycia służebnicą jest Maryja. Sensem Jej życia była służba Jezusowi i królestwu Bożemu. Ks. J. Kentenich w postawie Maryi dostrzegał wzór diakonii³⁶. Przymierze miłości jest również szkołą służby. Biorąc pod uwagę kryzys autorytetu w Kościele i świecie, ks. J. Kentenich uwrażliwiał osoby odpowiedzialne za pracę we wspólnotach Ruchu Szensztackiego na postawę bezinteresownej służby. Członków Ruchu zachęcał do współodpowiedzialnej służby w wielkich i małych wspólnotach³⁷. Diakonia jako zasadnicza postawa charakteryzuje wielu liderów małych wspólnot w naszej diecezji poświęcających swój wolny czas, by Dzieło Szensztackie wzrastało wewnętrznie i zewnętrznie.

Cała formuła „Nic bez Ciebie – nic bez nas” w Ruchu Szensztackim jest traktowana jako klasyczne wezwanie ukazujące zależność człowieka od Boga i potrzebę współpracy. Tłem biblijnym jest cud w Kanie Galilejskiej dokonany przez Jezusa na prośbę Maryi, która powiedziała do sług: „Zróbcie wszystko, cokolwiek wam powie” (J 2,5).

³⁵ Josef Kentenich, *Himmelwärts* (Vallendar: Schönstatt-Verlag, 1979), 139.

³⁶ Josef Kentenich, *Ethos und Ideal in der Erziehung* (Vallendar: Schönstatt-Verlag, 1972), 139.

³⁷ Josef Kentenich, *Ansprache zum 19. März 1968*, manuskrypt.

Na słowa Jezusa służy napelnili stągwie wodą. Obrazowo trzeba do stągwi będącej w sanktuarium kapać kropelkami wkładów do kapitału łask, by była materia wykorzystana później przez Jezusa Chrystusa do obdarzania łaską przemiany oraz innymi darami. Propozycje wkładów do kapitału łask znajdują się na kartkach, po które można sięgnąć wchodząc do sanktuarium. Można zdecydować się na: wykonanie dobrego uczynku, wierne spełnienie obowiązku, przewyciężenie siebie, ofiary związane z moralnym czy duchowym cierpieniem, odmówienie modlitwy, akty miłości bliźniego, wysiłek złożony w realizację postanowienia, dążenie do realizacji ideału osobistego, kontrolę duchowego porządku dnia itd.

6. Wypracowywanie symbolu Ducha Świętego

To, co charakteryzuje Ruch Szentsztacki, związane jest z pracą nad symbolami umieszczanymi w sanktuarium. Sam fakt uczynienia obecnym w kapliczce danego symbolu poprzedza jego duchowe wypracowywanie. Jest to też okazja do poszukiwania odpowiedzi na pytania skierowane do każdej osoby związanej z sanktuarium: dlaczego ten symbol ma być w sanktuarium? Co on dla mnie znaczy? Co mogę zrobić, by ten symbol stał się ważnym dla bliźnich? Zwykle dany symbol peregrynuje po małych ojczyznach osób związanych z Dziełem Szentsztackim.

Tak było z koroną, której pielgrzymowanie zakończyło się koronacją obrazu Matki Bożej Trzykroć Przedziwnej w dniu dorocznego odpustu – 15 sierpnia 2000 r. Tego uroczystego aktu dokonał abp Zygmunt Kamiński. Wcześniej, 6 lipca 2000 r., podczas narodowej pielgrzymki Polaków do Rzymu w Roku Wielkiego Jubileuszu koronę pobłogosławił papież Jan Paweł II. Koronacja była wyrazem trwania w służbie Ewangelii oraz świadectwem wdzięczności za 1000 lat Kościoła na Pomorzu. Przez ten akt Maryja otrzymała tytuł Królowej Przymierza, by jako Przewodniczka i Wychowawczyni prowadziła ludzi w nowe czasy. Warte zauważenia są wszystkie elementy korony mające swoją symbolikę wyrażającą duchową drogę i charyzmat, z którym utożsamiają się członkowie Ruchu Szentsztackiego Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej. Lilie wykonane z bursztynu są darem czterech wspólnot Dzieła Szentsztackiego w diecezji. Diadem z kolorowych kamieni przedstawia tęczę, symbol przymierza w Starym Testamencie. W nią wpisany jest krzyż, który jest znakiem Nowego Przymierza. W dolnej części diademu są cztery kamyki przypominające kamienie milowe w historii Ruchu Szentsztackiego³⁸. W górnej części korony jest sznur perełek symbolizujący różaniec z głazów wokół sanktuarium na Górze Chełmskiej³⁹.

Natomiast 15 sierpnia 2006 r. bp Kazimierz Nycz jako ordynariusz diecezji umieścił nad obrazem Mater Ter Admirabilis Oko Opatrzności Bożej symbolizujące wiarę

³⁸ Engelbert Monnerjahn, *Pater Joseph Kentenich. Ein Leben für die Kirche* (Vallendar: Patris Verlag, 1975), 11

³⁹ Archiwum Sióstr na Górze Chełmskiej, Kronika 2000–2002.

w Opatrzność Bożą jako istotny nurt duchowości Ruchu Szentsztackiego. Życie wiarą w Opatrzność Bożą to jeden z ważnych celów proponowanych w formacji⁴⁰.

29 maja 2021 r. rozpoczęła się peregrynacja symbolu Ducha Świętego, który będzie umieszczony w sanktuarium na Górze Chełmskiej w uroczystość Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, 15 sierpnia 2022 r., z okazji pielgrzymki rodzin.

7. Relikwie św. Jana Pawła II

4 grudnia 2011 r. miała miejsce uroczystość instalacji relikwii św. Jana Pawła II, której przewodniczył Paweł Cieślak, biskup pomocniczy diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej i protektor Ruchu Szentsztackiego w Polsce z ramienia Konferencji Episkopatu Polski⁴¹. Relikwie kropli krwi św. Jana Pawła II zostały umieszczone w relikwiarzu o kształcie górnej części papieskiego pastorału. Są one wystawiane do publicznej czci:

- 2 kwietnia – we wspomnienie śmierci św. Jana Pawła II,
- 1 czerwca – z racji poświęcenia sanktuarium przez papieża Jana Pawła II,
- 16 października – w dzień wyboru Jana Pawła II na Stolicę Piotrową,
- 22 października – w liturgiczne wspomnienie św. Jana Pawła II,
- w pierwszą sobotę miesiąca – po Mszy Świętej.

Przez umożliwienie wiernym oddania czci relikwiom św. Jana Pawła II przypomina się potrzebę zgłębiania wielkiego dziedzictwa, które pozostawił ten papież w kazaniach, homiliach, przemówieniach i katechezach.

8. Kapelani

W realizowaniu wszystkich celów związanych z obecnością sanktuarium maryjnego na Górze Chełmskiej w Koszalinie jakże ważną jest posługa kapelana. Dzięki temu w sanktuarium pielęgnowane jest życie sakramentalne przez wiernych uczestniczących w codziennie odprawianej Mszy Świętej. Kapelan daje też możliwość skorzystania z sakramentu pokuty i pojednania i, co jest ważne, gdy ktoś tego potrzebuje dla swego rozwoju duchowego, służy kierownictwem duchowym. W nadzwyczajnych sytuacjach udzielane są inne sakramenty. Pierwszym kapelanem był ks. Andrzej Pęcherzewski w latach 1990–1993. Po nim byli: ks. Henryk Romanik w latach 1993–2002, ks. Józef Kwieciński w latach 2002–2005, ks. Zygmunt Czaja w latach 2005–2008, ks. Henryk Romanik w latach 2008–2013, ks. Kazimierz Klawczyński w latach 2013–2021. Od roku 2021 kapelanem jest ks. Janusz Bujak.

9. Centrum Pielgrzymkowo-Turystyczne

W 1888 r. na Górze Chełmskiej zbudowano wieżę widokową, a później przy niej restaurację, czynną do początku lat 70. XX w. To miejsce stało się popularnym dla ludzi

⁴⁰ Josef Kentenich, *Teksty o wierze w Opatrzność Bożą*, Biblioteka Szentsztacka 27 (Ząbki: Apostolicum, 2019).

⁴¹ Archiwum Sióstr na Górze Chełmskiej, Kronika 2011–2013.

lubiących aktywny wypoczynek. Wieżę odremontowano, a powstające od kwietnia 2015 r. Centrum Pielgrzymkowo-Turystyczne ma na uwadze potrzeby pielgrzymów i turystów przybywających na Górę Chełmską. Poniżej przedstawiono dane statystyczne ukazujące liczbę osób przybywających na Górę Chełmską w latach 1992–2021⁴².

Tab. 1. Liczba osób przybywających na Górę Chełmską w latach 1992–2021

Rok	Liczba osób	Rok	Liczba osób	Rok	Liczba osób
1992	45140	2002	85761	2012	160000
1993	45141	2003	82227	2013	140300
1994	75963	2004	74084	2014	130000
1995	150000	2005	89443	2015	114201
1996	152420	2006	90000	2016	166011
1997	121200	2007	120341	2017	172344
1998	80330	2008	110000	2018	170074
1999	76835	2009	109514	2019	91250
2000	50051	2010	112981	2020	114642
2001	62067	2011	137000	2021	105440

Źródło: Archiwum Sióstr na Górze Chełmskiej, Skoroszyt „Statystyki”.

W roku 2022 budynek jest już w stanie surowym i pod dachem. Zaprojektowano w nim aulę im. kardynała nominata Ignacego Jeża, w której będą mogły odbywać się sympozja, warsztaty, konferencje oraz przewidziano kaplicę, kawiarenkę i taras widokowy. Będzie także muzeum im. św. Jana Pawła II. Dzięki temu łatwiej będzie przeprowadzać różne inicjatywy apostołskie: kawiarenkę dialogową małżonków, kazania na Górze, diecezjalną pielgrzymkę rodzin, apostołat pielgrzymującej Matki Bożej, Dzień Kultury dla Góry.

Kawiarenka dialogowa dla małżonków jest po to, by mężowi i żonie było jeszcze bliżej do siebie, jako że więź ich łącząca jest najważniejszą w ziemskiej perspektywie. Na czas spotkania dzieciom zapewnia się osobne zajęcia. Małżonkowie po wprowadzeniu mają czas na spotkanie twarzą w twarz przy kawie lub herbacie.

Kazania na Górze skierowane są dla osób pogłębiających swoją wiarę. Jest to cykl katechez pomagających w życiu wiarą na co dzień. Poruszane są istotne problemy dotyczące współczesnego chrześcijanina. Pierwszy tego rodzaju projekt pastoralny rozpoczął się 28 stycznia 2013 r., a pierwszym prelegentem był ks. dr Wojciech Parfianowicz, zajmując się „Wiarą w Kościele, czyli kto odpuszcza grzechy, Bóg czy (...) odpust?”⁴³. Od kilku lat są one przeprowadzane od kwietnia do października w każdą ostatnią niedzielę miesiąca.

Diecezjalna pielgrzymka rodzin jest uroczystością odpustową 15 sierpnia. W programie są: Msza Święta, koncert ewangelizacyjny i festyn rodzinny. Ta pielgrzym-

⁴² Archiwum Sióstr na Górze Chełmskiej, Skoroszyt „Statystyki”.

⁴³ Archiwum Sióstr na Górze Chełmskiej, Kronika 2011–2013.

ka nawiązuje do średniowiecznej tradycji, bo w to święto przypadał odpust w dawnym sanktuarium. Pierwsza Pielgrzymka Kobiet i Młodzieży Żeńskiej miała miejsce 15 sierpnia 1993 r. i zgromadziła około 3 tys. osób⁴⁴, a w rok później około 6 tys. pielgrzymów⁴⁵. Od 1997 r. stała się Pielgrzymką Rodzin⁴⁶.

Dzień Kultury dla Góry to inicjatywa podkreślająca rolę Góry Chełmskiej jako miejsca od wieków kulturotwórczego dla regionu południowego Bałtyku. Celem jest promocja kultury i jej upowszechnienie przez żywy kontakt z dziełami sztuki, aktywne spędzanie wolnego czasu i integrację ludzi, dla których małą ojczyzną jest ziemia koszalińska. 28 lipca 2018 r. odbył się pierwszy Dzień Kultury dla Góry⁴⁷.

Zakończenie

Dobrze się stało dla diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej, że Góra Chełmska odzyskała charakter religijny dzięki wybudowaniu w 1991 r. sanktuarium maryjnego obok fundamentów pierwszego sanktuarium z 1214 r. Jest to sanktuarium Matki Bożej Trzykroć Przedziwnej obecnej w życiu osoby wierzącej przede wszystkim w charyzmacie wychowawczynie. Ze względu na historię tych ziem po II wojnie światowej ważne są łaski pielgrzymkowe płynące z tego sanktuarium, sprzyjające zakorzenianiu się w Kościele i na ziemiach diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej. Kolejnemu pokoleniu już tutaj urodzonemu przychodzi to łatwiej. Natomiast styl wychowawczy proponowany przez Ruch Szensztacki służy pogłębianiu maryjnej pobożności, która w naturalny sposób przejmowana jest od rodziców.

Bibliografia

- Archiwum Sióstr na Górze Chełmskiej. Kronika 1990–1993.
Archiwum Sióstr na Górze Chełmskiej. Kronika 1994–1995.
Archiwum Sióstr na Górze Chełmskiej. Kronika 1996–1997.
Archiwum Sióstr na Górze Chełmskiej. Kronika 2000–2002.
Archiwum Sióstr na Górze Chełmskiej. Kronika 2011–2012.
Archiwum Sióstr na Górze Chełmskiej. Kronika 2011–2013.
Archiwum Sióstr na Górze Chełmskiej. Kronika 2018–2019.
Archiwum Sióstr na Górze Chełmskiej. Księga Prośb i Podziękowań. Sanktuarium Matki Bożej Trzykroć Przedziwnej. Góra Chełmska.
Archiwum Sióstr na Górze Chełmskiej. Skoroszyt „Statystyki”.
Bleyle, Maria. *Erziehung aus dem Geiste Schönstatts*. Vallendar–Schönstatt: Schönstatt Verlag, 1970.
Bławat, Andrzej. „Z działalności współczesnego laikatu (Dzieło z Schönstatt)”. *Collectanea Theologica* 49, 2 (1979): 137–147.
Boissarie, Gustave. *Odpowiedź nieba dla ziemi*. Kraków: Biały Kruk, 2021.

⁴⁴ Archiwum Sióstr na Górze Chełmskiej, Kronika 1990–1993.

⁴⁵ Archiwum Sióstr na Górze Chełmskiej, Kronika 1994–1995.

⁴⁶ Archiwum Sióstr na Górze Chełmskiej, Kronika 1996–1997.

⁴⁷ Archiwum Sióstr na Górze Chełmskiej, Kronika 2018–2019.

- Czaja, Zygmunt. *Wychowanie jako spotkanie. Główne założenia szensztackiego systemu wychowawczego w świetle wypowiedzi ks. Józefa Kentenicha*. Poznań: Pallottinum, 1994.
- Czupryn, Anna. *Cuda dzieją się po cichu. O jasnogórskich cudach i łaskach*. Warszawa: Fronda, 2018.
- Grignon de Montfort, Ludwik Maria. *Traktat o prawdziwym nabożeństwie do Najświętszej Maryi Panny*. Kraków: Wydawnictwo Promic, 2014.
- Jan Paweł II. „Homilia w czasie Mszy Świętej (1 czerwca 1991 r. w Koszalinie)”. W: Jan Paweł II, *IV pielgrzymka do Polski 1991*. Kolekcja Dzieł Jana Pawła II. T. 32, 15–20. Warszawa: Hachette Livre, 2008.
- Janowski, Paweł. „Ks. Józef Kentenich i początki Ruchu Szensztackiego w Polsce (do 1946 roku)”. *Roczniki Teologiczne* 48, 4 (2001): 131–162.
- Kentenich, Josef. „Universalismus des Liebesbündnisses”. *Regnum* 22, 4 (1988): 200–205.
- Kentenich, Josef. *Ansprache zum 19. März 1968*. Manuskrypt.
- Kentenich, Josef. *Das Lebensgeheimnis Schönstatts*. T. 1. Vallendar: Patris Verlag, 1971.
- Kentenich, Josef. *Das Lebensgeheimnis Schönstatts*. T. 2. Vallendar: Patris Verlag, 1971.
- Kentenich, Josef. *Ethos und Ideal in der Erziehung*. Vallendar: Schönstatt-Verlag, 1972.
- Kentenich, Josef. *Himmelwärts*. Vallendar: Schönstatt-Verlag, 1979.
- Kentenich, Josef. *Szensztat. Akty założycielskie*. Świder k. Warszawy: Pallottinum, 1996.
- Kentenich, Josef. *Teksty o wierze w Opatrzność Bożą*. Biblioteka Szensztacka 27. Ząbki: Apostolicum, 2019.
- Kentenich, Josef. *Unser Hausheiligtum. Briefe und Vorträge an das Schönstatt-Familienwerk*. Manuskrypt.
- Kentenich, Josef. *Worte zur Einweihung der Dreifaltigkeitskirche am 9.06.1968*. Manuskrypt.
- Kley, M. *Ojciec Józef Kentenich. Historia życia. Dziewięciodniowa nowenna*. Świder k. Warszawy: Szensztacki Instytut Sióstr Maryi, 1995.
- Lutyński, Przemysław. „Kentenich Joseph, 1885–1968, sługa Boży, twórca Międzynarodowego Ruchu Szensztackiego”. W: *Encyklopedia katolicka*. T. 8 (kol. 1351–1352). Lublin: TW KUL, 2000.
- Messori, Vittorio. *Opinie o Maryi. Fakty – Poszlaki – Tajemnice*. Kraków: Wydawnictwo AA, 2020.
- Monnerjahn, Engelbert. *Pater Joseph Kentenich. Ein Leben für die Kirche*. Vallendar: Patris Verlag, 1975.
- Nailis, Maria Anna. *Werktagsheiligkeit*. Limburg: Lahn-Verlag, 1964.
- Neues Ufer. Werkheft der Schönstatt-Mädchenjugend Deutschlands* 6 (1969): 113.
- Penners, Lothar. *Eine Pädagogik des Katholischen*. Vallendar: Patris-Verlag, 1983.
- Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu*. Poznań–Warszawa: Pallottinum, ³1982.
- Schlosser, Herta. *Zentrale Begriffe Schönstatts*. Vallendar: Schönstatt-Verlag, 1977.
- Teuffenbach, Alexandra von. „Vater darf das!” *Eine Archivadokumentation. Sr. M. Georgina Wagner und andere missbrauchte Schönstatter Marienschwestern*. Nordhausen: Traugott Bautz, 2020.
- Treese, Marion. *Leben aus dem Liebesbündnis*. Vallendar: Schönstatt-Verlag, 1984.
- Weron, Eugeniusz. *Ruchy odnowy we współczesnym Kościele*. Poznań: Pallottinum, 1993.

Streszczenie

Pierwsze sanktuarium na Górze Chełmskiej zbudowano w 1214 r. i stało się znanym maryjnym miejscem pielgrzymkowym w średniowieczu. Reformacja spowodowała zanik kultu maryjnego na Górze Chełmskiej. Dopiero w 1991 r. Góra Chełmska odzyskała charakter religijny dzięki zbudowaniu sanktuarium Matki Bożej Trzykroć Przedziwnej. Specyfiką tego miejsca jest możliwość uzyskania trzech łask pielgrzymkowych za wstawiennictwem Maryi jako Wychowawczynie nowego człowieka w nowej wspólnocie. Z tym tytułem Maryi utożsamia się Ruch Szensztacki założony przez ks. Józefa Kentenicha (1885–1968), rozwijający się w naszej diecezji. Kapliczka na Górze Chełmskiej jest jednym z sanktuariów filialnych i ma imię Sanktuarium Przymierza. W formacji dąży się do tego, by osoba pogłębiała swoją duchowość maryjną poprzez zawarcie przymierza miłości, a także wypracowanie sanktuarium domowego. Ważne są wkłady do kapitału łask pomagające w przeżywaniu świętości na co dzień i życie wiarą w Opatrzność Bożą. W tym pomagają obecność sanktuarium na Górze Chełmskiej z różnymi inicjatywami pastoralnymi. Powstające Centrum Pielgrzymkowo-Turystyczne będzie sprzyjać również charakterowi rekreacyjnemu tego pięknego zalesionego terenu i zakłada cele kulturowe.

Słowa kluczowe: Sanktuarium Matki Bożej Trzykroć Przedziwnej, Sanktuarium Przymierza, sanktuarium domowe, sanktuarium Matki Bożej Pielgrzymującej, łaski pielgrzymkowe, przymierze miłości, Ruch Szensztacki

Abstract

EDUCATIONAL PRESENCE OF THE SANCTUARY OF THE THRICE-WONDERFUL MOTHER ON GÓRA CHEŁMSKA IN KOSZALIN

The first sanctuary on Góra Chełmska was built in 1214 and became a famous Marian pilgrimage site in the Middle Ages. The Reformation caused disappearance of the Marian cult on Góra Chełmska. It was only in 1991 that Góra Chełmska regained its religious character by building the sanctuary of Our Lady of the Thrice Wonderful. The specificity of this place is the possibility of obtaining three pilgrimage favors through the intercession of Mary as the educator of a new man in a new community. The Szensztadt Movement, founded by Fr. Josef Kentenich (1885–1968) developing in our diocese. The chapel on Góra Chełmska is one of the filial sanctuaries and bears the name of the Sanctuary of the Covenant. In their formation, the aim is for a person to deepen their Marian spirituality by making a covenant of love and working out a home sanctuary. Important are contributions to the capital of graces that help to live holiness every day and to live faith in God's providence. The presence of the sanctuary on Góra Chełmska with various pastoral initiatives helps to do this. The emerging Pilgrimage and Tourist Center will also be conducive to the recreational character of this beautiful forested area and will establish culture-forming purposes.

Keywords: Sanctuary of Our Lady of the Thrice-Wonderful, Sanctuary of the Covenant, home sanctuary, sanctuary of the Pilgrim Mother of God, pilgrimage favors, covenant of love, Szensztacki Movement